

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในการพัฒนาประเทศหรือพัฒนาชุมชนนั้น ถือว่าประชากรที่มีคุณภาพเป็นพื้นฐานที่สำคัญที่สุดในอันที่จะพัฒนาประเทศให้บรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ การที่จะให้ประชากรมีคุณภาพนั้น รัฐจะต้องมีการวางแผนพัฒนากำลังคนอย่างถูกต้องเหมาะสมเพื่อให้มีการพัฒนาประชากรตั้งแต่แรกเกิดเป็นต้นไป และจะต้องให้ครอบคลุมประชากรทุกคน ทุกกลุ่มให้มีคุณภาพทั้งทางกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ ความสามารถและทักษะในการประกอบอาชีพ เพื่อให้ประชากรทุกคน สามารถดำรงชีวิตอย่างปกติสุข (คณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ 2525 : 113) แต่อย่างไรก็ตามกำลังคนจะมีประสิทธิภาพเพียงใดขึ้นอยู่กับประสิทธิภาพในการจัดการเรียนการสอนเป็นปัจจัยสำคัญ

การจัดการเรียนการสอนด้านวิชาชีพนั้น สุพิทย์ สมภักดี (2530 : 1) ได้ให้ความเห็นว่าปัจจุบันเป็นที่ยอมรับกันแล้วว่าปัจจัยสำคัญประการหนึ่งในการพัฒนาประเทศคือ การศึกษาทางด้านอาชีพ ซึ่งเป็นระบบการศึกษาที่มีภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติควบคู่กัน และเป็นการจัดการเรียนการสอนเพื่อผลิตคนออกไปเป็นช่างฝีมือต่างๆสามารถที่จะออกไปปฏิบัติงาน เพื่อพัฒนาประเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งเป็นการจัดการเรียนการสอน เพื่อสนองความต้องการทั้งการประกอบอาชีพอิสระและตามความต้องการของตลาดแรงงาน กำลังคนเหล่านี้จะมีคุณภาพหรือไม่เพียงไรนั้น ขึ้นอยู่กับระบบการเรียนการสอน นั่นก็คือจะต้องมีการพัฒนาระบบการเรียนการสอนก่อน โดยศึกษาถึงปัญหาของระบบย่อยในระบบการศึกษานั้นๆ เช่น หลักสูตร กิจกรรมการเรียนการสอน สื่อการเรียนการสอน ครู อาจารย์และการวัดหรือการประเมินผล ตลอดจนปัญหาต่างๆไปที่เกี่ยวข้อง แล้วนำข้อมูลที่ได้มาปรับปรุงให้การเรียนการสอนดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพสำเร็จตามเป้าหมายที่ต้องการได้

ในการจัดการศึกษาวิชาชีพนั้น ถึงแม้ว่ากรมอาชีวศึกษา ซึ่งเป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบโดยตรง ก็ประสบกับปัญหาในด้านการจัดการเรียนการสอนมาโดยตลอด จากการศึกษาเอกสารและ

งานวิจัยต่างๆพบว่า ปัจจัยหนึ่งของประเด็นปัญหาก็คือปัญหาด้านการเรียนการสอน ซึ่งประกอบไปด้วย ปัจจัยย่อยด้านต่างๆคือ หลักสูตร กิจกรรมการเรียนการสอน สื่อการเรียนการสอน ผู้สอน ตลอดจน การวัดและการประเมินผล ไม่เอื้ออำนวยต่อการปลูกฝังทัศนคติและทักษะในการประกอบอาชีพ การ เปิดสอนวิชาชีพสาขาต่างๆบางสาขายังไม่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน สถานศึกษาไม่ สามารถผลิตคนที่สามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพให้ออกไปทำงาน เพื่อประเทศชาติได้ ยก ตัวอย่างเช่น วิชาช่างอุตสาหกรรมสาขาเครื่องกลระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ที่วัลลภ จันทร์ตระกูล ได้ทำการวิจัยแล้วพบว่า ปัญหาที่อาจารย์ผู้สอนประสบมากคือการใช้อุปกรณ์การสอนขณะที่สอน ภาคทฤษฎีทำให้ครูช่างใช้วิธีการบรรยายมากและขาดวัสดุอุปกรณ์ในขณะการเรียนการสอนภาค ปฏิบัติ งบประมาณไม่เพียงพอ ขาดการส่งเสริมในการใช้วิธีการวัดผลแบบใหม่ อีกตัวอย่างหนึ่งเป็นวิชา ภาษาอังกฤษธุรกิจแผนกพานิชยการระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ซึ่งบุญพร้อม อติรัตน์ (2525 : ก-ข) ได้ทำการวิจัยแล้วพบว่า ในด้านหลักสูตรและเนื้อหาไม่เหมาะสมปานกลาง การจัดการเรียน การสอนมีกิจกรรมน้อย การใช้สื่อการสอนมีน้อย การวัดผลไม่มีวิธีการวัดผลแบบใหม่จึงใช้วิธีการ แบบเดิมคือ แบบทดสอบมากที่สุด

ส่วนการจัดการเรียนการสอนวิชาชีพในวิทยาลัยครูนั้น แต่เดิมยังจำกัดอยู่เฉพาะการเรียน การสอนวิชาชีพครูเพียงอย่างเดียว ดังที่มาตรา 5 แห่งพระราชบัญญัติวิทยาลัยครู พ.ศ. 2518 (กรม การฝึกหัดครู 2532 : 7) ตราไว้ว่า "ให้วิทยาลัยครูเป็นสถาบันการศึกษาและวิจัยมีวัตถุประสงค์ให้ การศึกษาในสาขาต่างๆ ตามความต้องการของท้องถิ่นและผลิตครูถึงระดับปริญญาตรี ทำการวิจัย ส่งเสริมวิทยฐานะของครูอาจารย์และบุคคลากรทางการศึกษาและให้บริการแก่สังคม เหตุนี้วิทยาลัยครู จึงถูกวิพากษ์วิจารณ์จากนักการศึกษาในแ่งมุมต่างๆทั้งจุดเด่นและจุดด้อย จุดที่ได้รับการกล่าวถึงมาก ที่สุดคือ ปัญหาในเชิงปริมาณและคุณภาพ เนื่องจากปัจจุบันมีสถาบันที่ทำหน้าที่ผลิตครูถึง 106 แห่ง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2527 : 13)กระจายอยู่ในหน่วยงานต่างๆ 2 กระทรวง คือ กระทรวงศึกษาธิการ และทบวงมหาวิทยาลัย

จากรายงานการเปรียบเทียบจำนวนผู้สำเร็จการศึกษาฝึกหัดครูปีการศึกษา 2523 ถึง ปีการศึกษา 2528 กับจำนวนตำแหน่งครูที่หน่วยงานให้ครูต่างๆเปิดรับในปี พ.ศ. 2504 ถึง พ.ศ. 2529 ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2530 : 3) ปรากฏว่า

ปีการศึกษา	2523	มีผู้สำเร็จการศึกษา	41,676	คน
ปีการศึกษา	2524	มีผู้สำเร็จการศึกษา	37,556	คน
ปีการศึกษา	2525	มีผู้สำเร็จการศึกษา	49,041	คน
ปีการศึกษา	2526	มีผู้สำเร็จการศึกษา	61,581	คน
ปีการศึกษา	2527	มีผู้สำเร็จการศึกษา	53,394	คน
ปีการศึกษา	2528	มีผู้สำเร็จการศึกษา	43,807	คน

(ไม่รวมผู้สำเร็จสาขาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราชและผู้สำเร็จหลักสูตร
อศป. ของวิทยาลัยครู) โดยดูจากตำแหน่งที่หน่วยงานใช้ครูต่างๆเปิดรับในแต่ละปีดังนี้

ปี พ.ศ.	2524	ตำแหน่งที่หน่วยงานใช้ครูต่างๆเปิดรับจำนวน	28,267	คน
ปี พ.ศ.	2525	ตำแหน่งที่หน่วยงานใช้ครูต่างๆเปิดรับจำนวน	23,054	คน
ปี พ.ศ.	2526	ตำแหน่งที่หน่วยงานใช้ครูต่างๆเปิดรับจำนวน	10,042	คน
ปี พ.ศ.	2527	ตำแหน่งที่หน่วยงานใช้ครูต่างๆเปิดรับจำนวน	6,078	คน
ปี พ.ศ.	2528	ตำแหน่งที่หน่วยงานใช้ครูต่างๆเปิดรับจำนวน	2,939	คน
ปี พ.ศ.	2529	ตำแหน่งที่หน่วยงานใช้ครูต่างๆเปิดรับจำนวน	4,116	คน

จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้นนี้ จะเห็นได้ว่า แนวโน้มความต้องการในการใช้ครูน้อยลง ทั้งนี้
เนื่องจากประชากรที่เข้าศึกษาในระดับประถมศึกษาลดลง จึงทำให้ส่งผลกระทบต่อการศึกษาในระดับ
อื่นๆด้วย

และจากผลที่ได้ดังกล่าว ทำให้วิทยาลัยครูได้พยายามที่จะแก้ไขปัญหานี้ในเรื่องนี้ โดย
การขอแก้พระราชบัญญัติวิทยาลัยครูฉบับ พ.ศ. 2518 จนทำให้เกิดมีพระราชบัญญัติวิทยาลัยครูฉบับปี
พ.ศ. 2527 ขึ้นมาเป็นฉบับที่ 2 และประกาศใช้เมื่อวันที่ 12 ตุลาคม 2527 (ราชกิจจานุเบกษา
เล่มที่ 101 ตอนที่ 144) สาระสำคัญของพระราชบัญญัติวิทยาลัยครู 2527 มีหลายประการ
แต่ประการที่สำคัญก็คือทำให้วิทยาลัยครูสามารถจัดการศึกษาเกี่ยวกับวิชาชีพอื่น ซึ่งไม่ใช่วิชาชีพครูได้
ฉะนั้นในปีการศึกษา 2528 จึงได้มีหลักสูตรสำหรับการเรียนการสอนวิชาชีพโดยเฉพาะขึ้น (กรมการ
ฝึกหัดครู 2528 : 18)

สำหรับการศึกษาวชิราวุฒิปละในวิทยาลัยครูนั้น แต่เดิมบุคคลทั่วไปมักจะเข้าใจว่า วิทยาลัยครูคือแหล่งผลิตคนออกไปเป็นครูในสาขาวิชาการด้านต่างๆยกเว้นวิชาชิพศิลปะ ซึ่งมีสถาบันที่ผลิตโดยเฉพาะอาทิ เช่น วิทยาลัยเพาะช่าง มหาวิทยาลัยศิลปากร มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ หรือจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย วิชาศิลปะที่เรียนกันในวิทยาลัยครูคงเป็นเพียงการเรียนการสอนระดับพื้นฐาน เพื่อเสริมสร้างรสนิยมและความซาบซึ้งให้กับนักศึกษาที่จะออกไปเป็นครูเท่านั้น

แต่อย่างไรก็ตามเมื่อกรมการฝึกหัดครูได้พยายามขยายฐานทางวิชาการขึ้นมาอีก 2 สาขา คือ สาขาวิทยาศาสตร์และสาขาศิลปศาสตร์ควบคู่ไปกับสาขาครุศาสตร์ที่มีอยู่เดิม วิชาชิพศิลปะจึงได้มีการเปิดการเรียนการสอนขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะผลิตช่างฝีมือที่มีความรู้และทักษะ ความสามารถในการเทคนิควิธีการจัดการอาชีพ สามารถออกไปประกอบอาชีพได้ (หลักสูตรสภาการฝึกหัดครู พ.ศ. 2528 : 1)

เมื่อมีการเปิดการเรียนการสอนวิชาชิพศิลปะขึ้นมา ปัญหาที่ตามมาก็คือ การจัดการเรียนการสอนจะบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายหรือไม่นั้นก็ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบหลายอย่าง เพราะจากการศึกษาของกรมอาชีวศึกษา (2529 : 45) พบว่า ปัญหาที่เกิดจากการเรียนการสอนวิชาชิพนั้นซึ่งประกอบไปด้วยปัจจัยย่อยด้านต่างๆคือ หลักสูตรและกิจกรรมการเรียนการสอน ไม่เอื้อต่อการปลูกฝังทัศนคติและทักษะในการประกอบวิชาชีพปัญหาการขาดแคลนเครื่องมือและอุปกรณ์การเรียนการสอน ปัญหา ครูผู้สอนขาดความเชี่ยวชาญอย่างแท้จริงในวิชาชีพที่ตนสอนและปัญหาด้านวิธีการวัดผลและการประเมินผลไม่สอดคล้องกับเนื้อหาวิชาที่สอน ทำให้สถานศึกษาไม่สามารถผลิตกำลังคนซึ่งสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพให้ออกไปทำงานเพื่อพัฒนาประเทศได้

จากประเด็นปัญหาดังกล่าวการเปิดการเรียนการสอนวิชาชิพศิลปะซึ่งเน้นวิชาชีพใหม่ ในสถาบันการฝึกหัดครู ก็อาจจะมีปัญหาขึ้นได้ เช่นเดียวกับการจัดการเรียนการสอนวิชาชิพในสถาบันอื่นๆ เพราะจากการสอบถามสัมภาษณ์ พูดคุยกับผู้สอนและจากประสบการณ์ของผู้วิจัยเอง ทำให้ทราบถึงสภาพเท่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบันว่ามีปัญหาเกี่ยวกับการเรียนการสอนวิชาชิพศิลปะดังกล่าวข้างต้น ซึ่งพอสรุปได้ว่าปัญหาการเรียนการสอนวิชาชิพศิลปะเป็นไปในแนวทางเดียวกับปัญหาการเรียนการสอนของ สุนงกษ เย็นยอดวิชัย (2530 : 135-140) ที่ศึกษาถึงการวิเคราะห์หลักสูตรวิชาชีพของวิทยาลัยครูในกรุงเทพฯพบว่า หลักสูตรวิชาชีพอื่นๆในระดับอนุปริญญา มีเนื้อหาบางวิชาซ้ำซ้อนกับ

วิชาชีพที่เคยเรียนมาแล้ว ซึ่งอาจจะเป็นเพราะผู้ออกแบบหลักสูตรต้องการให้เป็นหลักสูตรแบบกว้างและในด้านของอัตราส่วนระหว่างกลุ่มวิชาพื้นฐานทั่วไป วิชาเฉพาะ และวิชาเลือก ในรายวิชาชีพต่างๆ ไม่เท่ากัน ดังนั้นนักศึกษาที่จบหลักสูตรเดียวกันอาจจะเรียนวิชาชีพพื้นฐานทั่วไปไม่ซ้ำกันเลย ซึ่งอาจจะเป็นจุดเด่นหรือจุดด้อยก็ได้ นอกจากนี้จำนวนรายวิชาของแต่ละหลักสูตรวิชาชีพแต่ละวิชาที่มีอัตราส่วนที่แตกต่างกันมากเกินไป ส่วนในด้านเนื้อหาของวิชาชีพอื่นๆ บางวิชาสนองความสนใจและความต้องการอยู่ในระดับน้อย การวัดและประเมินผลส่วนใหญ่มักจะใช้วิธีการสอบภาคทฤษฎีมากกว่าภาคปฏิบัติ

นพวรรณ หมั่นทรัพย์ (2528 : 131) ได้ศึกษาถึงปัญหาการเรียนการสอนศิลปะพื้นฐานในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) พบว่าผู้สอนส่วนใหญ่ ไม่ได้เรียนวิชาการศึกษามาก่อน จึงทำให้ลำดับการสอนการสื่อความ การอธิบายโน้มน้าวให้ผู้เรียนคล้อยตาม ได้รับความสำเร็จน้อยกว่าที่ควรจะเป็น และการใช้ภาษาของผู้สอนไม่ชัดเจนพอที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจอย่างลึกซึ้งได้ รวมไปถึงการที่ผู้สอนไม่สามารถผลิตสื่อการสอนได้ตรงตามต้องการ นอกจากนี้สาเหตุของการขาดแคลนตำราเรียนด้านศิลปะที่เป็นภาษาไทย ทำให้ผู้สอนต้องใช้ตำราต่างประเทศในการสอน ซึ่งมีผลทำให้เกิดการไขว่ไขว่ไปได้ ปัญหาต่อมาก็คือจากสถานภาพของผู้เรียน ความคิดเห็น ทักษะคติ และสิ่งแวดล้อมของผู้เรียนแตกต่างกันมาก ทำให้ผู้เรียนมีความเอาใจใส่ในการเรียนแตกต่างกันจึงจำเป็นต้องวางหลักสูตรการเรียนการสอนในส่วนภูมิภาค และส่วนกลางให้แตกต่างกันบ้างตามสภาพท้องถิ่น

จากปัญหาต่างๆ ดังกล่าว ทำให้ผู้วิจัยเกิดแรงจูงใจที่จะศึกษาถึงความคิดเห็นของนักศึกษาเอกศิลปะระดับอนุปริญญาเกี่ยวกับปัญหาการเรียนการสอนวิชาชีพศิลปะ ในสภวิทยาลัยพุทธชินราช และสภวิทยาลัยล้านนาขึ้น เพราะว่าการเรียนการสอนวิชาชีพศิลปะในวิทยาลัยครูนั้น ความมุ่งหมายหรือจุดประสงค์ใหญ่ที่พอสรุปได้ก็คือ เพื่อที่จะผลิตบุคลากรออกไปประกอบอาชีพโดยตรง ไม่ว่าจะเป็นส่วนตัวหรือไปปฏิบัติงานในหน่วยงานต่างๆ อย่างมีประสิทธิภาพและมีความรู้ในอันที่จะศึกษาในวิชาชีพชั้นสูงต่อไป เพื่อที่จะเป็นประโยชน์ในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในส่วนภูมิภาคให้ดีขึ้น (หลักสูตรสภาการศึกษา 2530 : 173) แต่เนื่องจากวิชาชีพศิลปะเป็นวิชาที่จัดการเรียนการสอนขึ้นมาใหม่ในวิทยาลัยครูหลายแห่งและโดยเฉพาะอย่างยิ่งในสภวิทยาลัยพุทธชินราชและสภวิทยาลัยล้านนา ซึ่งเป็นกลุ่มวิทยาลัยครูส่วนภูมิภาคตอนเหนือ ที่มีสภาพแวดล้อมแตกต่างไปจากกลุ่มวิทยาลัยอื่นๆ ที่เปิดการเรียนการสอนวิชาชีพศิลปะ ซึ่งก็อาจจะมีปัญหาจากการเรียนการสอนทำให้ไม่สามารถบรรลุ

จุดมุ่งหมายได้เท่าที่ควร ผู้วิจัยจึงเห็นว่า การที่จะศึกษาถึงปัญหาการเรียนการสอนวิชาศิลปปะของ นักศึกษาวิชาเอกศิลปะในกลุ่มมหาวิทยาลัยพุทธชินราชและมหาวิทยาลัยล้านนานั้น จะเป็นสิ่งที่มีประโยชน์ อย่างยิ่งในอันที่จะเป็นผลต่อผู้ที่เกี่ยวข้องของทั้งสองมหาวิทยาลัย ในการที่จะนำข้อมูลที่ได้ไปปรับปรุง การเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และในขณะเดียวกันก็จะนำข้อมูลที่ได้ศึกษาไปเปรียบเทียบกับ มหาวิทยาลัยอื่นที่อยู่ในภูมิภาคต่างกัน เพื่อที่จะได้มีการพัฒนาวิชาศิลปปะให้มีประสิทธิภาพ ในอันที่จะเป็นประโยชน์ต่อประเทศชาติสืบต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของนักศึกษาวิชาเอกศิลปะระดับอนุปริญญาเกี่ยวกับปัญหา การเรียนการสอนวิชาศิลปปะ ของมหาวิทยาลัยพุทธชินราชและมหาวิทยาลัยล้านนา ในด้านหลักสูตร กิจกรรมการเรียนการสอน สื่อการเรียนการสอน ผู้สอน การวัดและการประเมินผล
2. เปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาการเรียนการสอนวิชาศิลปปะ ระหว่าง มหาวิทยาลัยพุทธชินราชและมหาวิทยาลัยล้านนา

สมมุติฐานของการวิจัย

ความคิดเห็นของนักศึกษาวิชาเอกศิลปะระดับอนุปริญญาในมหาวิทยาลัยพุทธชินราช และมหาวิทยาลัยล้านนาเกี่ยวกับปัญหาการเรียนการสอนวิชาศิลปปะไม่แตกต่างกัน

ขอบเขตของการวิจัย

ประชากรที่ใช้ศึกษาในการวิจัยครั้งนี้เป็นนักศึกษาวิชาศิลปปะระดับอนุปริญญา ปีการศึกษา 2534 ของวิทยาลัยครูกำแพงเพชรและวิทยาลัยครูเพชรบูรณ์ มหาวิทยาลัยพุทธชินราช และของวิทยาลัยครูลำปางและวิทยาลัยครูเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยล้านนา ในชั้นปีที่ 1 และชั้นปีที่ 2

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

1. การเรียนการสอนวิชาชีพศิลปะ หมายถึงการพัฒนามนุษย์ในทางด้านวิชาชีพศิลปะ ที่เปิดการเรียนการสอนในสภวิทยาลัยพุทธชินราชและสภวิทยาลัยล้านนา ซึ่งประกอบไปด้วยด้านต่างๆ คือ หลักสูตร กิจกรรมการเรียนการสอน สื่อการเรียนการสอน ผู้สอน ตลอดจนงานวัด และการประเมินผล

2. สภวิทยาลัยพุทธชินราช หมายถึง การฝึกกำลังของวิทยาลัยครู 4 แห่ง ทั้งในด้าน วิชาการและวิชาภาคปฏิบัติ ประกอบไปด้วย วิทยาลัยครูนครสวรรค์, วิทยาลัยครูกำแพงเพชร, วิทยาลัยครูเพชรบูรณ์และวิทยาลัยครูพินุลสงคราม

3. สภวิทยาลัยล้านนา หมายถึง การฝึกกำลังของวิทยาลัยครู 4 แห่ง ประกอบไปด้วย วิทยาลัยครูอุตรดิตถ์, วิทยาลัยครูลำปาง, วิทยาลัยครูเชียงใหม่และวิทยาลัยครูเชียงราย

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

1. เพื่อเป็นแนวทางแก่ผู้ที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการพัฒนาการเรียนการสอน วิชาชีพศิลปะในการที่จะนำไปพัฒนาปรับปรุงแก้ไขการเรียนการสอนวิชาชีพศิลปะซึ่งจะมีผลไปถึง สัมฤทธิ์ผลทางการเรียนของนักศึกษาวิชาชีพศิลปะด้วย

2. เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาค้นคว้าและวิจัยในเรื่องที่เกี่ยวกับวิชาชีพศิลปะต่อไป